

Zpráva o činnosti národního zpravodaje pro boj proti drogové a farmaceutické kriminalitě a pro trestnou činnosti ve zdravotnictví za rok 2023

JUDr. Michal Basík

V Brně dne 1. března 2024
1 SPR 19/2024

V oblasti boje proti **drogové trestné činnosti**¹ ani v roce 2023 nedošlo z hlediska činnosti státního zastupitelství oproti předchozímu období k zásadním změnám. Výrazně se nezměnil ani rozsah zjištěné drogové trestné činnosti z hlediska kvantitativního.² Oproti předchozímu období totiž došlo jen k velmi mírnému nárůstu³ počtu drogových trestných činů, třebaže celkový počet všech zjištěných trestných činů nepatrně poklesl.⁴ Zároveň s tím ovšem došlo i k mírnému poklesu objasněnosti drogové trestné činnosti.⁵ Vzhledem k mírnému poklesu celkového počtu zjištěných trestných činů nicméně podíl drogové trestné činnosti na celkové trestné činnosti oproti roku 2022 nepatrně vrostl.⁶

Ani v roce 2023 nedošlo ke změně primárních norem upravujících trestní odpovědnost pro drogové trestné činy, třebaže na toto téma probíhají diskuse a dílčí úpravy jsou zvažovány, jak je nastíněno dále. Z hlediska činnosti státního zastupitelství nebyly zaznamenány ani větší praktické obtíže spojené se změnou legální definice konopí, za které je od roku 2023 třeba považovat takovou rostlinu z rodu konopí, ze které lze získat konopí s obsahem nejvýše 1 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů nebo pochází z osiva odrůd uvedených ve Společném katalogu odrůd druhů zemědělských rostlin. Na tento posun se aplikační praxe adaptovala, zároveň ani nebyl zaznamenán negativní poznatek, že by tento posun znemožnil postih závažnější trestné činnosti spojené s nelegální produkcí konopí.

Stejně jako v roce 2022 i v roce 2023 došlo k rozšíření seznamu návykových látek stanoveného ve formě nařízení vlády⁷. Tato úprava umožňuje relativně flexibilní reakci na výskyt nových typů drog. Nařízením vlády č. 228/2023 Sb., byly do přílohy č. 3 doplněny celkem tři omamné látky náležející do skupiny syntetických opioidů, a to „Brorfin“, „Etonitazepyn“ a „Protonitazen“. Uvedené látky byly doplněny na podkladě doporučení výboru expertů WHO pro drogové závislosti. Při přípravě této novely bylo zvažováno též doplnění syntetických či semisyntetických kanabinoidů HHC a THCP, avšak na základě některých nesouhlasných připomínek bylo zařazení těchto látek v průběhu připomínkového řízení odmítnuto. V oblasti přímo použitelných předpisů EU byly nařízením Komise v přenesené působnosti (EU) č. 2023/196⁸ doplněny do seznamu prekursorů podle nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 273/2004 (a rovněž i do korespondujícího nařízení č. 111/2005) nové prekursory „DEPAD“, „PMK ethyl glycidát“, „4-AP“, „1-boc-4-AP“ a „norfentanyl.“ Toto nařízení bylo v Úředním věstníku Evropské unie vyhlášeno dne 31. 1. 2023 a v účinnost vstoupilo dvacátým dnem po jeho vyhlášení.

V roce 2023 již nebyly zaznamenány závažnější obtíže aplikační praxe v oblasti právního posouzení nakládání s léčivými přípravky obsahujícími látky, která jsou jinak prekursorem podle příslušného nařízení č. 273/2004 o prekursorech drog.

¹ Jde zejména o trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku a další trestné činy až po ustanovení § 288 trestního zákoníku.

² Data vycházejí ze statistiky Policie ČR uveřejněné na <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2023.aspx>

³ Konkrétně bylo statisticky zjištěno o již znatelných 156 drogových trestných činů více (celkem 4.387).

⁴ Konkrétně bylo v roce 2023 zjištěno celkem 181.417 trestných činů oproti 181.991 v roce 2022.

⁵ Průměrná objasněnost u drogových trestných činů činila v roce 2023 65,8 %, což je propad téměř o tři procentní body oproti roku 2022, kdy činila průměrná objasněnost 68,7 %.

⁶ Tento podíl v roce 2023 činil 2,41 % trestných činů, v roce 2022 činil 2,32 %.

⁷ Konkrétně nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek

⁸ Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/>.

Uvedenou problematiku přesahující do oblasti práva Evropské unie vyřešil již v roce 2022 Nejvyšší soud svým stanoviskem trestního kolegia ze dne 21. 9. 2022 sp. zn. Tpjn 301/2018.⁹ K publikaci tohoto stanoviska však došlo až v roce 2023, proto je vhodné připomenout jeho podstatné teze:

- I. Léčivé přípravky nelze považovat za prekursory v trestněprávním smyslu, byť takový prekursor obsahují.
- II. Nedovolené nakládání s takovými léčivými prostředky obsahujícími prekursor lze naplnit znaky nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku, popřípadě pokus či přípravu k takovému trestnému činu, a to za situace, kdy se takové nedovolené nakládání vztahuje ke konkrétní nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky. Jednočinný souběh s trestným činem výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 trestního zákoníku je vyloučen, neboť ten je k § 283 trestního zákoníku ve vztahu subsidiarity.
- III. V případě, že takový vztah ke konkrétní výrobě dán, lze takové léčivé přípravky považovat za „jiný prostředek určený k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek“ podle § 286 trestního zákoníku.

Stanovisko trestního kolegia bylo publikováno pod č. 3/2022 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. Z hlediska praktického bude tedy záležet na konkrétní důkazní situaci, tj. zda se podaří prokázat onen konkrétní vztah k individuálně určené nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky. Dokladem aplikace uvedeného nového přístupu je i rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 608/2023, v němž bylo na podkladě konkrétní důkazní situace zpochybněno právní posouzení jednání pachatele, který nakládal s léčivými prostředky s obsahem pseudoefedrinu, přičemž jeho jednání bylo původně soudy nižších stupňů posouzeno podle § 283 trestního zákoníku, nicméně podle naznačených závěrů Nejvyššího soudu v dané konkrétní věci připadala v úvahu (mírnější) právní kvalifikace podle § 286 trestního zákoníku. Původní odsuzující rozhodnutí okresního soudu bylo proto Nejvyšším soudem zrušeno a věc byla přikázána soudu prvního stupně, aby ji znovu projednal a rozhodl.

S výjimkou uvedeného právního posouzení léčivých prostředků s obsahem prekursoru, lze i nadále považovat judikaturu Nejvyššího soudu za v podstatě zcela

⁹ Jen pro úplnost lze připomenout, že uvedený aplikační problém byl důsledkem závěrů vyplývajících z usnesení Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 3. 2017 sp. zn. C-497/16, jež se týká Podle závěrů Soudního dvora takové léčivé přípravky nelze považovat za prekursor, ale jsou podřazeny právnímu režimu léčivých přípravků. Uvedený právní závěr vyvolal nutnost revize české trestněprávní aplikační praxe, která doposud vycházela z judikaturního rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011 sp. zn. 8 Tdo 1363/2011, které naopak takové léčivé prostředky podřazuje pod pojem prekursor, pokud z nich lze takový prekursor extrahovat „snadno dostupnými a hospodárnými prostředky“. Do současné doby bylo proto nedovolené nakládání s léčivými přípravky obsahujícími efedrin nebo pseudoefedrin právně posuzováno jako nakládání s prekursory, tj. zpravidla jako (přísnější) trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku. Pokud však takové léčivé přípravky ve smyslu závěru Soudního dvora Evropské unie (právní) charakter prekursoru nemají, bude totožné jednání nutno v řadě případů právně posoudit jako (mírnější) trestný čin výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 trestního zákoníku.

ustálenou¹⁰ a v praxi nižších soudů za obecně respektovanou. Bez zaznamenaných obtíží se již v praxi uplatňuje pojetí trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku za určitých okolností jako zpravidla trestného činu trvajících. Předpokladem takového závěru je zjištění, že jednání obviněného představuje souvislý děj, v němž nelze vysledovat žádné dělicí momenty, pro které by se takové jednání rozpadalo na jednotlivé dílčí útoky pokračujícího trestného činu. Toto posouzení již v praxi nečiní obtíže, v roce 2023 byla zaznamenána jen ojedinělá rozhodnutí Nejvyššího soudu, která se touto problematikou podrobněji zabývala (zde lze zmínit usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 149/20232, sp. zn. 11 Tdo 263/2023, okrajově se této problematiky dotkl Nejvyšší soud i v rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 549/2023 či sp. zn. 11 Tdo 37/2023).

V rovině praktické aplikace § 283 trestního zákoníku se neobjevují žádné nejasnosti při výkladu jednotlivých hranic rozsahů nedovoleného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, tj. konkrétně většího, značného a velkého rozsahu. Praxe se tak zcela ustálila na tzv. propočtu desetinásobkem¹¹ od výchozí hodnoty *množství většího než malého*, která je stanovena v příloze stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu publikovaného pod č. 15/2014 Sb. rozh. tr.¹² V roce 2023 tak nebyly v dovolacím řízení zaznamenány obtíže při určení rozsahu, které by měly vliv na právní posouzení věci.

I přes zmíněnou stabilitu judikatury byla i v roce 2023 zaznamenána některá zajímavá rozhodnutí Nejvyššího soudu z oblasti postihu drogové trestné činnosti.

V rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 337/2023 se Nejvyšší soud podrobněji zabýval výkladem znaku „ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech“. Rozvinul přitom na podkladě námitek dovolatele svou předchozí judikaturu a dovedl, že na naplnění tohoto znaku nemá vliv státní příslušnost členů takové skupiny. Toto rozhodnutí bylo posléze schváleno k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

Vrchní soud v Olomouci se v rozhodnutí sp. zn. 5 To 24/2022, které bylo v roce 2023 navrženo k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, zabýval výkladem znaku rozsahu v případě zjištěné přípravy k nedovolené výrobě metamfetaminu. Přitom žalovaný velký rozsah byl v uvedené věci dovozován z objemu jedné potřebné výrobní složky (konkrétně se jednalo o červený fosfor). Toto rozhodnutí rozvíjí jinak v zásadě ustálenou judikaturu, která dovozuje rozsah spáchání primárního drogového trestného činu (resp. jeho pokusu či přípravy) z potenciální výtěžnosti prekursoru, či jiné látky, jež je k takové výrobě nezbytná. Tento závěr byl následně akceptován i Nejvyšším soudem v jeho rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 182/2023. Rozhodnutí vrchního soudu však doposud nebylo trestním kolegiem Nejvyššího soudu schváleno k publikaci. Příbuznou problematikou stanovení rozsahu na podkladě výtěžnosti ze zjištěného objemu prekursoru se zabývalo též rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 1064/2022.

¹⁰ Ke stabilitě judikatury nepochybně pozitivně přispívá skutečnost, že trestní věci týkající se drog projednává u Nejvyššího soudu i nadále specializovaný senát č. 11.

¹¹ V návaznosti na závěry rozhodnutí velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 1003/2012

¹² Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2013.

V rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 521/2023 Nejvyšší soud dovodil, že naplnění znaků šíření toxikomanie podle § 287 trestního zákoníku nebrání, že jednotlivé komponenty potřebné pro produkci marihuany jsou prezentovány na formálně oddělených webových stránkách od informací zmiňujících v užívání marihuany v pochvalném, či vybízivém kontextu. Toto rozhodnutí však bude ještě podrobeno přezkumu Ústavním soudem.

V rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 350/2023 se Nejvyšší soud zabýval oprávněností úkonů příslušníků Policie ČR, kteří provedli prohlídku osoby podle zákona o policii, přičemž při zjištění podezřelé věci (drog) následně již podezřelého vyzvali k vydání věci v režimu trestního řádu. Takový postup byl shledán správným.

V rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 339/2023 se Nejvyšší soud zabýval stanovením prospěchu a rozsahu v případě souběhu nakládání se dvěma druhy omamných a psychotropních látek (pervitinu a marihuany). Vyjádřil přitom zdrženlivost při zohlednění obviněným uplatňovaných nákladů na produkci drogy při stanovení prospěchu. Výslovně přitom poukázal, že takovým náklady se rozumí toliko náklady nezbytné pro samotné opatření drogy, přičemž ne všechny výdaje pachatele drogové trestné činnosti mají tu povahu, aby byly jako náklady zohledněny. Analogicky poukázal i na východiska vyplývající z usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 1. 2015 sp. zn. 1 To 89/2014, podle nichž *„pokud by docházelo k nekritickému zohledňování pachatelem eventuálně uváděných nákladů ve spojení s trestnou činností, mohlo by docházet k situacím, jež by byly v zásadě v rozporu s logikou věci, proto je možno mezi takové náklady započíst v podstatě pouze ty položky, které jsou nezbytné pro opatření rostlin, jejich vypěstování či sklizeň, eventuálně zpracování, tedy náklady, které byly při výrobě drogy spotřebovány či užity při tomto procesu jejich výroby.“*

Na pozadí současných snah o liberalizaci právní úpravy nakládání s (některými) omamnými a psychotropními látkami a s jedy lze zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 892/2023. V něm se Nejvyšší soud vymezil proti námitkám, které zpochybňovaly trestní odpovědnost pachatelů pro nedovolené nakládání s konopím poukazem na tyto aktuální diskuse, případně liberalizační trendy v některých státech. Poukázal na to, že se i nadále jedná pouze o politické či právní diskuse, které však nemohou být při nezměněné právní úpravě určující pro posouzení trestní odpovědnosti.

V oblasti koncepce a realizace trestní politiky na úseku boje proti drogové trestné činnosti byly i v roce 2023 analyzovány aktuální trendy a vývoj. Palčivým problémem zůstává přeshraniční organizovaná drogová trestná činnost, zejména produkce metamfetaminu a jeho následný vývoz zejména do Německa a Rakouska a částečně též do skandinávských zemí.

Zároveň narůstá význam drobné přeshraniční drogové trestné činnosti spočívající v zasílání velkého počtu drobnějších zásilek obsahující omamné a psychotropní látky ze zahraničí. Často přitom Česká republika slouží pouze jako tranzitní země. Jde o průvodní jev částečného přesunu organizované přeshraniční drogové trestné činnosti do prostředí internetu. Oproti dřívějšímu významu skrytých struktur internetu (tzv. *darknetu*) však postupně nabývají na významu alternativní způsoby užívající prostředí internetu konvenčního. Za tímto účelem jsou využívány sociální sítě a alternativní komunikační platformy s obtížným zjištěním identity účastníka (např. sítě

Telegram), či uzavřená chatovací fóra některých sociálních sítí zaručujících relativní anonymitu apod.

Nárůst zjištěných tranzitů zásilek s obsahem omamných a psychotropních látek dopravovaných prostřednictvím běžných zasilatelských či poštovních služeb nezůstal stranou pozornosti státního zastupitelství rovině mezinárodní spolupráce. Za účelem optimalizace praktické mezinárodní spolupráce s příslušnými orgány Slovenské republiky zorganizovalo Nejvyšší státní zastupitelství z popudu Celní správy ČR dne 23. 11. 2023 pracovní jednání se zástupci slovenské Generální prokuratury a slovenských policejních orgánů. Na tomto jednání byly dohodnuty konkrétní podrobnosti modelové spolupráce při řešení podobných případů, včetně sdílení analyticky využitelných informací.

Nejvyšší státní zastupitelství se v roce 2023 aktivně účastnilo pokračujících diskusí pracovní skupiny při Radě vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí, jehož tématem bylo projednání materiálu „Návrhy na zmírnění trestní represe u vybraných forem nakládání s omamnými a psychotropními látkami“. Na základě těchto diskusí vznikla na půdě Ministerstva spravedlnosti za účasti mj. též Nejvyššího státního zastupitelství pracovní skupina, jejímž úkolem bylo optimalizovat skutkové podstaty trestných činů tak, aby byla v trestněprávní rovině dostatečně odlišena tzv. samoprodukce konopí oproti ostatní produkci nebezpečnějších omamných a psychotropních látek. Ministerstvo spravedlnosti následně představilo konsensuální návrh novely trestního zákoníku, jejímž předmětem by mělo být zejména zakotvení zcela nově formulované privilegované skutkové podstaty trestného činu neoprávněného pěstování rostliny nebo houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jiné nakládání s ní pro vlastní potřebu. Tato nová skutková podstata by zahrnovala jak vlastní pěstování rostlin konopí, tak i na to navazující zpracovávání takových rostlin pro vlastní potřeby konzumenta. V návaznosti na to byla zpracována korespondující úprava znění § 283 tak, aby zahrnovala zpracování konopí pro potřebu jiného. Vzhledem k aktuálnímu diskursu o nutnosti zmírnit trestní sazby za drogové trestné činy, byla žádoucí úprava navržena i v tomto směru. Pracovní skupina při Radě vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí, v níž převládají jednak zástupci z řad organizací zabývajících se prevencí drogové závislostí, jednak zástupci nevládních organizací v oblasti pomoci drogově závislým a zároveň i zástupci ryze občanských aktivistů cíleně prosazujících liberalizaci přístupu k drogám, podrobila návrh novely kritice. Tuto kritiku je však třeba označit za nikoli věcnou, neboť byla vedena spíše z ideologických pozic zajištění uživatelského komfortu. V návaznosti na to byly na půdě uvedené pracovní skupiny zpracovávány konkurenční, nutno říci, že zcela nepromyšlené či dokonce nesmyslné zásahy do trestněprávní úpravy nakládání s omamnými a psychotropními látkami. Takových předloh bylo zpracováno několik, přičemž některé byly i navzájem nekompatibilní a zároveň i zjevně obcházeły odpovědnost Ministerstva spravedlnosti za trestněprávní legislativu. Třebaže tyto předlohy nepostoupily do dalšího legislativního procesu, je v tomto směru situace zcela nepřehledná, přetrvává tedy nejistota nad výslednou podobou úpravy trestní odpovědnosti. Předkládání podobných nepromyšlených návrhů přitom paradoxně brzdí i zcela žádoucí úpravy jak v oblasti samopěstování, tak zejména úpravy trestních sazeb. Výsledný dojem legislativního chaosu umocňuje skutečnost, že souběžně probíhají práce na právní úpravě směřující k regulované legální produkci konopí. Obě tyto legislativní aktivity však zjevně nejsou nijak smysluplně koordinovány.

V roce 2023 stále nebyl zaznamenán pokrok v dříve prezentovaném záměru vyvinout standardizovanou databázi genotypů jednotlivých kultivarů konopí z hlediska jejich obsahu cannabinoidních látek za účelem jejich porovnání se vzorky DNA z konopí zajištěného při nelegálním pěstování.

Po odeznění dopadů celosvětové pandemie pokračuje v konkrétních věcech jak dvoustranná, tak i vícestranná mezinárodní spolupráce, a to zejména v rámci činnosti agentury Evropské unie pro mezinárodní justiční spolupráci EUROJUST.

Z významných vícestranných či meziresortních porad, jednání či konferencí se v roce 2023 kromě výše uvedeného jednání se zástupci slovenských orgánů uskutečnila tradiční výroční mezinárodní konference pořádaná Národní protidrogovou centrálou Policie ČR. Tato konference se konala ve dnech 13. – 15. prosince 2023 v Benešově na téma „Mezinárodní organizovaná drogová kriminalita ve středoevropském prostoru“, přičemž představila vpravdě globální rozměr té nejzávažnější organizované drogové kriminality. Této vrcholné expertní vzdělávací akce se aktivně účastnili po boku policistů též státní zástupci, kteří se podílejí na zpracování konkrétních trestních věcí.

Nesrovnatelně menší rozsah měl i dvoudenní workshop pořádaný Národní protidrogovou centrálou pro její vyšetřovatele, zaměřený na postih drogové trestné činnosti spojené s produkcí konopí v červnu 2023 v Peci pod Sněžkou. V rámci tohoto workshopu byli policisté informováni též o aktuální judikatuře Nejvyššího soudu týkající se nedovoleného nakládání s marihuanou.

V červnu 2023 se uskutečnila na půdě Vrchního státního zastupitelství v Praze též porada specialistů krajských a některých okresních státních zastupitelství na úseku drogové kriminality. Tato porada je zaměřena na sdílení aktuálních praktických poznatků v konkrétních trestních věcech, problematiku mezinárodní spolupráce, představení aktuálních trendů v oblasti drogové kriminality a seznámení s nejnovější judikaturou.